

Bizodalmas drága uram bátyám!

Kovács Áron

BESSENYEI GYÖRGY LEVELE A SÁROSPATAKI TEPLOSÉPÍTÉS ÜGYÉBEN*

Én vévén uram bátyámnak Levelét, Ő Felsége elibe, harmadnapra, egy oly kidolgozott munkát nyujtottam, melybe sisthemák és panumok szérint, meg vólt mutatva, hogy a mi Collegioma-ink Magyar országón leg kisebb sérelmére is az Ő Felsége vallásának, és uralkodásának nintsen, Sőt előmenetel, úgy hogy Ő Felsége mind Apos- toli Királysága, mind Lelki ismereti szerint köte- les minket Collegiominkba védelmezni, a munka két arens¹, német nyelven, van is már reá oly fele- letem, hogy Ő Felsége okaimat, mind religioba, mind politicaba igen egyeneseknek, és heleseknek találta, magam is utána tettem munkámnak azt a kis cikkelyt, hogy ha valaki, a papok, vagy a Miniserek közt találtatik, ki előadot okaimba meg czáfoljon, hát ő Felsége külgön Számkivetésbe, a Hazámbul, it vagyok parantsolatjára, és ha ellen vetés támodna, felelek. Igaz hogy egész egész- gel erre a munkára nem vóltam mert most is egy kevésbé alterálva vagyok, de meg kellett tennem, mert uram bátyám felette érzékenyen írt, s nem halgathattam. A Templom, Torony íránt tudom, hogy Agens uram a Cancellarian Szorgalmatos lész, én ugyan hólnap különösön Ő Felségének küldök jelentést e dolgok íránt, eddig tsak azt vártam, hogy helybe hadja é munkámat, a Szíve belső részeibe nem láthatok, ahoz kel magam tar- tani, a mit mutat és tselekszik. Vagyok keves uram bátyámnak

Béts 25 octobr

1774

holtig igaz alázatos
Szolgája Bessenyei
György

P.S: A Cancellarian azt mondják hogy az Egyekiek- nek² job resolutiojok ment mint remélhették volna.

* Forrás: Tiszáninenni Református Egyházke- rület Tudományos Gyűjteményei, Levéltár A/XV/5385/188.

1 ... német – két részre osztott.

2 Az egyeki reformátusok ügyéről lásd BENCsik János (szerk.): *Egyek története*, Egyek, Egyek Önkormányza- ta, 2000, 77–137.

A magyar felvilágosodás egyik vezéralakja, Bessenyei György közreadott levelében, mint a reformátusok ágense – udvari képviselője –, a sárospataki református templom építése körüli tevékenységéről is beszámol. A sárospataki gyülekezet 2025-ben ünnepli 250. évfordulóját annak, hogy 1775. júniusában engedélyt kapott egy kőtemplom építésére. 2026-ban a templom alapkőletételének jubileumára emlékezünk.

Az 1660-tól egyre fokozódó ellenreformáció csúcán, 1671-ben a kollégium elvételével párhuzamosan veszítette el a gyülekezet is otthonát. Bár ígéret született arra, hogy a reformátusok telket és anyagot is kapnak egy új templom építésére, ezt nem váltották be.³ Istentiszteleti helyként a városi polgárok udvarait használták, Gönyői Pócs Péter prédikátorsága idején azonban már Makkoshotykára volt kénytelen kijárni a gyülekezet.

A református istentiszteleti alkalmak 1703-ban, a Rákóczi-szabadságharc kitörése után tértek vissza Sárospatakra, saját templomot azonban csak 1705-ben, a szécsényi országgyűlés után építhetett a gyülekezet. Ennek helye eredetileg az Iskola-kert területén lett volna, azonban végül a mai templom telkén épült fel, fából.⁴ Bár az épületet 1726-ban kibővítették 1766-ra annyira leromlott az állapota, hogy a gyülekezet új istentiszteleti hely emelése mellett döntött.

Mivel a protestáns templomok építését Mária Terézia uralkodása alatt uralkodói engedélyhez kötötték, a gyülekezet, kihasználva II. József társuralkodó sárospataki látogatását, 1770-ben egy 2000 fő befogadására képes, toronnyal is rendelkező kőtemplom építéséért folyamodott. Hosszú vizsgálatok után, 1775 júniusában érkezett meg az uralkodó engedélye. Az épület alapkövét 1776. március 27-én rakták le. Felszentelésére 1781 júniusában került sor.

3 PÉTER Katalin: A jezsuiták működésének első szakasza Sárospatakon, *Egyháztörténeti Szemle*, 7. évfolyam, 2006/2, 30–43, 30.

4 GULYÁS József: *A sárospataki református templom*, Sárospatak, Kisfaludy László ny., 1942, 1–6.; BALASSA Iván: *Sárospatak történeti helyrajza a XVI–XX. században*, Miskolc – Sárospatak, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, 1994, 203–205.